

Thuis in het Verpleeghuis
Waardigheid en trots op elke locatie

Sociotherapeutische leefmilieus: onderzoek en praktijk bij Archipel en De Waalboog

Tijdens het [topcare-symposium op 20 november 2017](#) gaven Hanneke Noordam (onderzoeker Radboudumc), Anne van de Brink (specialist ouderengeneeskunde / onderzoeker De Waalboog) en Roy Kooij (verpleegkundige De Waalboog) samen een presentatie over de ontwikkeling en de implementatie van sociotherapeutische leefmilieus (STL's).

Hanneke is als onderzoeker van het Radboudumc betrokken bij een actieonderzoek naar STL's dat wordt uitgevoerd bij Archipel zorggroep en zorggroep Almere. Anne en Roy vertellen over het implementatieproces van de leefmilieus binnen de Waalboog en de hobbels en dilemma's die zich onderweg hebben voorgedaan.

Inrichting van de leefomgeving

Er zijn verschillende kaders die invloed hebben op hoe je als verpleeghuis de leefomgeving inricht. Bijvoorbeeld de Zorgstandaard dementie en het Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg (Onderdeel wonen en welzijn – wooncomfort). Ook zijn er verschillende onderzoeken gedaan naar de invloed van de ruimtelijke omgeving op het welbevinden en gedrag van bijvoorbeeld mensen met dementie, die als leidraad kunnen dienen bij de ruimtelijke inrichting.

Als het gaat om het inrichten van de sociale omgeving is er onderscheid te maken tussen somatiek en psychogeriatric, cliënten worden onderverdeeld naar zorgzwaarte en er wordt soms specifiek ingespeeld op leefstijl. Bij sociotherapeutische leefmilieus gaat het om een indeling naar zorgbehoefte. Het gaat expliciet om 'waar zou een bewoner zich nu goed bij voelen'.

STL's: definitie en randvoorwaarden

De definitie van sociotherapeutische leefmilieus (STL's) die gehanteerd wordt, luidt: 'Een kunstmatig vormgegeven woon- en leefomgeving waarin cliënten voor kortere of langere tijd leven. De cliënt kan op basis van individuele behoeften en mogelijkheden, relaties aan gaan met medecliënten en hulpverleners in een veilige en passende omgeving. In het leefmilieu worden bewust mogelijkheden gecreëerd om te

probleemgedrag te verminderen en Kwaliteit van Leven te vergroten. Elementen: sfeer, activiteiten, dagritme, communicatie, houding van de hulpverlener, wisselwerking en de wijze van zorg en behandeling staan centraal.'

Toepassing in het verpleeghuis

Er is een aantal randvoorwaarden vastgesteld die op orde moeten zijn om de aanpak met STL's goed neer te kunnen zetten:

- Individuele behoeften en mogelijkheden van cliënten vormen vertrekpunt voor inrichting leefmilieu(s)
- Draagvlak bij management & faciliteren van benodigde acties
- Goede informatievoorziening naar alle betrokkenen
- Scholing en borging van het programma
- Het team zit op één lijn, is gemotiveerd en in staat om visie te borgen, o.a. door overleg met behandelaars en management
- Niet te veel wisseling in bezetting, zodat visie van het leefmilieu voldoende gecontinueerd wordt

Archipel zorggroep

Archipel heeft een functieprogramma opgesteld op basis van het leefmilieu-concept, waarin 4 groepen worden onderscheiden. Binnen Archipel bestaat dit programma al 10 jaar en de ervaringen zijn positief. Bekijk de video over Sociotherapeutische leefmilieus bij Archipel.

Actieonderzoek LIVE

Om te onderzoeken wat de aanpak precies oplevert en om het concept verder door te ontwikkelen heeft Archipel het Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen (UKON) gevraagd om dit concept verder te onderzoeken. Dit heeft geresulteerd in het actieonderzoek 'Leefmilieus in Verpleeghuizen: LIVE' dat wordt gefinancierd door ZonMW. Binnen dit onderzoek wordt antwoord gegeven op de vragen:

1. Welke onderdelen van een leefmilieu bestaan er en wat is de wetenschappelijke onderbouwing ervan?
2. Wat kan er verbeterd worden?

Het onderzoek vindt plaats bij Archipel zorggroep, locatie Landrijt en bij Zorggroep Almere, locatie Polderburen.

Een actieonderzoek kenmerkt zich doordat de onderzoeker samen met betrokkenen een nieuwe aanpak ontwikkelt en uitprobeert. De resultaten worden geëvalueerd en er vindt reflectie plaats, om van daaruit een nieuwe cyclus te starten. Dit leidt tot verandering en ontwikkeling van kennis.

De Waalboog – vooronderzoek en ontwikkeling leefmilieus

Onderzoeker en specialist ouderengeneeskunde Anne heeft bij de Waalboog een onderzoek gedaan naar de specifieke kenmerken, zorgbehoeften en ervaren kwaliteit van leven bij cliënten met zowel somatische als psychische klachten. Vervolgens is in kaart gebracht of het huidige zorgaanbod voldoet aan de hulpvraag. Hieruit kwam onder andere naar voren dat er op het gebied van wonen en gezelschap er een grote onvervulde zorgbehoefte is bij cliënten.

Er is een zorgprogramma opgesteld voor mensen met gerontopsychiatrische problematiek in het verpleeghuis, waarin is opgenomen dat begeleiding wordt geboden op basis van een individueel zorgleefplan en de clustering op basis van gedrag en hulpvraag, niet op basis van een diagnose.

Die clustering heeft geresulteerd in 3 leefmilieus.

- **Accepteren:** voor mensen die weinig behoefte hebben aan sociale interactie en die door hun gedrag, dat door anderen vaak als “vreemd” wordt ervaren, snel in conflict komen met hun omgeving. In dit leefmilieu zijn de kernbegrippen: individueel, eigenheid, houvast, privacy en weinig prikkels.
- **Begrenzen:** voor mensen die juist voortdurend de sociale interactie zoeken, maar die daarbij snel over de grenzen van anderen heen gaan. In dit leefmilieu zijn de kernbegrippen: heldere afspraken, consequent, zo nodig begrenzen, prikkels doseren, individueel of in kleine groepjes.
- **Stimuleren:** voor mensen die wel behoefte hebben aan de sociale interactie, maar die hier uit zichzelf niet gemakkelijk toe komen. Kernbegrippen in dit leefmilieu zijn: uitdagen, stimuleren, prikkelen, zelfredzaamheid, bouwen aan zelfvertrouwen, samen, groepsactiviteiten.

De Waalboog – leefmilieus in de praktijk

De implementatie van de leefmilieus op de afdeling Magnolia van De Waalboog was volgens verpleegkundige Roy een ware ontdekkingsreis. Daarbij waren 4 zaken van groot belang:

1.

De indeling van de bewoners in de leefmilieus

Ga er maar aanstaan: 36 bewoners met elk hun eigen karakter en achtergrond indelen in 3 groepen op basis van gedrag en effectieve benaderingswijze. Het is niet altijd direct duidelijk in welke groep een bewoner het beste past en de ideeën hierover kunnen ook verschillen tussen medewerkers enerzijds en de cliënt en familie anderzijds. Het begint met een goede uitleg aan bewoners en hun familie over het waarom van de implementatie van leefmilieus. Daarbij was het van groot belang dat de indeling en het concept niet statisch zijn, maar iets dat voortdurend kan worden bijgesteld.

2.

De aanpassingen aan het gebouw

Ook de aanpassingen die nodig zijn om de fysieke ruimten te laten aansluiten bij de behoeften van de bewoners in een bepaald leefmilieu blijkt en in de praktijk soms lastig door te voeren. Er zijn beperkingen door de bestaande bouw en financiële ruimte. Ook hierbij zijn bewoners en naasten in het proces betrokken en zijn met kleine aanpassingen in meubilair en accessoires stappen gemaakt.

3.

De inzet van de teams

Met de indeling van cliënten in leefmilieus, werd ook voor de medewerkers in kaart gebracht welke

benaderingswijzen zij het beste beheersten en welke kwaliteiten er nodig zijn voor de verschillende leefmilieus. Niet alle medewerkers wilden voor een speciaal leefmilieu kiezen. Met begeleiding en coaching on the job zijn medewerkers geholpen in de verandering mee te gaan.

4.

De aanpassing van de dienstlijst

Tot slot vereiste de nieuwe indeling ook een nieuwe dienstlijst, die in eerste instantie onoverzichtelijker lijkt, maar uiteindelijk meer flexibiliteit en meer balans oplevert.

De indeling lijkt een positief effect te hebben op het welbevinden van de bewoners. Een belangrijke vereiste voor succesvolle implementatie tot slot is: financiële en organisatorische stabiliteit.

Meer weten

- [Bekijk de 3 presentaties op ons slidesharekanaal](#)
- Lees ook: [Zorgspectrum Het Zand: Individuele afstemming is basis sociotherapeutische leefmilieus](#)
- Lees meer over de [verbeterplannen van Archipel in het kader van Waardigheid en trots](#)
- Bekijk alle [verslagen en presentaties van het Topcare-symposium 2017](#)

tags:

[Archipel](#) (32), [De Waalboog](#) (11), [Leefomgeving](#) (18)

thema:

[Wonen en welzijn](#) (238)